

En strategi for Kunnskapsdepartementets EU/EØS - arbeid

EU/EØS-feltet er et stort og voksende arbeidsområde for Kunnskapsdepartementet. Gjennom implementering og oppfølging av EU-rett (direktiver, forordninger, beslutninger), deltagelse i programmer og en lang rekke andre aktiviteter bidrar dette arbeidet både til økt kvalitet i norsk utdanning og forskning, økt internasjonal mobilitet og tiltrengt kompetanse i norsk arbeidsliv.

KD jobber stadig mer aktivt og strategisk med EU/EØS-feltet, men det er rom for forbedringer – og en mer tydelig prioritering og forankring. Strategien ser på hvordan KD jobber, og den er internt rettet. KD skal arbeide i tråd med Regjeringens Europastrategi og EØS og Schengen-instruksen. Dette innebærer blant annet tydelig politisk forankring av arbeidet, politisk deltagelse i viktige fora på europeisk nivå og god lederforankring av alle EU-saker. De fleste EU/EØS-relaterte sakene følger syklusen forberedelse, beslutning og oppfølging. Strategien dekker alle disse fasene.

Strategien har fire mål for Kunnskapsdepartementets arbeid, og i tilknytning til hvert av målene beskrives kort generelle trekk ved arbeidet og særskilte utfordringer. Til slutt i strategien er det tatt inn tiltak og aktiviteter. Målene skal gjelde over tid, mens tiltaksdelen skal være dynamisk. Hvert år skal det rapporteres til ledermøtet i Kunnskapsdepartementet om oppfølgingen av konkrete tiltak, planer for videre oppfølging av disse og det skal føyes til nye tiltak/aktiviteter i lys av erfaringer og nye utfordringer og problemstillinger som har blitt aktuelle.

A. Mål for Kunnskapsdepartementets arbeid

- 1. KD skal bidra til effektiv norsk påvirkning på prosesser i EU, gjennomslag for norske posisjoner og medvirke til europeisk politikkutvikling.*
- 2. KD skal ha bred kompetanse på EU/EØS-feltet, og EU/EØS-arbeidet skal være integrert i arbeidet med den nasjonale politikkutviklingen.*
- 3. KD skal arbeide mer systematisk med EØS-forpliktelser, og arbeide strategisk for å få mer ut av programdeltagelsen.*
- 4. KD skal være hensiktsmessig organisert for å nå målene 1-3.*

1. KD skal bidra til effektiv norsk påvirkning på prosesser i EU, gjennomslag for norske posisjoner og medvirke til europeisk politikkutvikling

Det er et mål for mange land å komme tidlig i inngrep med EU-organenes arbeid med utforming av forordninger, direktiver, meldinger, programmer osv. Som ”utenforland” er det spesielt viktig for Norge å komme tidlig inn i prosessen, fordi vi ikke er tilstede der hvor vedtak endelig fattes.

Videre er det viktig for Norge å bidra faglig til politikkutvikling på europeisk nivå, for å bygge tillit som konstruktiv partner. Dette åpner dører for Norge i andre sammenhenger, og har en egen verdi både for europeisk og nasjonal politikkutvikling.

Vi ønsker i større grad å komme inn gjennom uformelle kontakter i alle faser av arbeidet, både i såkalt ”pre-pipeline” og lenger ut i prosessen. Med ”pre-pipeline” menes den fasen der dokumentene er under utarbeidelse, for eksempel i generaldirektoratene. Disse dokumentene, ”non-papers” og ”staff working papers”, danner ofte grunnlaget for den senere beslutningsprosessen i EUs organer. Også når dokumentene er offisielle, for eksempel som en melding fra Kommissjonen gjelder det å få tilgang til dem så tidlig som mulig og finne alternative måter å formidle våre synspunkter på. Dette må skje parallelt med EUs interne prosesser.

Videre er det nødvendig at vi blir bedre på å følge opp etter at Kommissjonens posisjon er klar. Vi må raskt komme fram til konsekvensene for Norge og hvilke tiltak som eventuelt bør iverksettes.

Før en viktig sak skal behandles i Rådet eller rådsarbeidsgruppen for utdanning eller forskning, bør det aktivt sonderes med de nordiske landene eller andre land som kan tenkes å støtte våre synspunkter. Nasjonale eksperter og våre ansatte ved EU-delegasjonen er viktige støttespillere både for å fange opp aktuelle saker og for å formidle norske synspunkter. Det må også vurderes samarbeid med andre aktuelle norske aktører, særlig blant organisasjonene og partene i arbeidslivet. Disse får tidvis tilgang til informasjon vel så raskt som oss. Dersom vi utvikler en bedre dialog med disse, vil norske interesser kunne bli bedre ivaretatt.

For å kunne utøve effektiv påvirkning må norske posisjoner etableres raskt, og vi må arbeide både mot Kommissjonen, Europaparlamentet, medlemslandene og andre aktører. Det krever aktiv lobbyvirksomhet. Det er potensial for å gjøre dette på en bedre og mer systematisk måte.

Medlemsland i EU må utforme sine konkrete standpunkter når politikerne deres skal behandle sakene i EUs organer. Dette er ikke tilfelle for KDs arbeid, og det kan derfor bli uklart både hva som er Norges standpunkt og hvem som har ansvar for å utforme og formidle dem. Instruksjer og rapportering kan derfor være nyttige verktøy.

2. KD skal ha bred kompetanse på EU/EØS-feltet, og EU/EØS-arbeidet skal være integrert i arbeidet med den nasjonale politikktutviklingen.

EU/EØS-feltet er komplekst og detaljrikt. For å kunne oppfylle mål 1 om påvirkning og gjennomslag, er det nødvendig å utvikle kompetansen på EU/EØS i departementet. EU/EØS-sakene kan ikke ses isolert fra nasjonal politikktutvikling; de henger sammen.

Kompetansehevingen bør foregå langs to akser:

For det første må kunnskapsnivået løftes hos de medarbeiderne som ikke til daglig jobber med EU/EØS, men hvor saksfeltet i større eller mindre grad påvirkes av beslutninger som fattes i EU. Det er viktig å være bevisst at det finnes regelverk som styrer og begrenser hva som kan besluttes i Norge. I tillegg foregår det mye i EU-regi som vil være nyttig for nasjonal sektorpolitikk, herunder forskning, informasjon om beste praksis og finansiering av uttesting av tiltak og virkemidler, også på myndighetsnivå.

For det andre må også de medarbeiderne som er dypere involvert i EU/EØS-relaterte saker få tilbud om kurs og kompetanseheving innenfor sitt spesialområde, slik at de til enhver tid er så oppdatert som mulig.

Begge disse to aksene kan igjen deles i mer juridiske problemstillinger, og mer faglige problemstillinger. Det er selvsagt viktig at KD har tilstrekkelig kompetanse på EØS-rettslige problemstillinger.

Aktuelle tiltak for å øke kompetansen er egne kurs gjennom KLOK for ulike målgrupper, hospiteringsordninger, og eksterne kurs. I tillegg er etterspørsel etter denne kompetansen også på leder og topplernivå viktige tiltak.

3. KD skal arbeide systematisk med EØS-forpliktelser, og arbeide strategisk for å få mer ut av programdeltagelsen

De fleste saker på KD ansvarsområder berører i større eller mindre grad andre departementer. Likeledes er det mange saker der andre departementer har et hovedansvar som berører KD. Det er derfor viktig at KD bidrar til god dialog og koordinering både når vi har et hovedansvar, og når våre felter berøres. Dette gjelder både internt og eksternt.

KDs ansatte må i det daglige arbeidet være bevisst mulige konsekvenser på vårt område som følge av EØS-rettslige spørsmål. EØS- forpliktelsene vil over tid inkludere direktiver, forordninger, rekommandasjoner og beslutninger. Yrkeskvalifikasjonsdirektivet, som berører i alt 180 regulerte yrker, ERIC-forordningen og det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF) er noen eksempler på omfattende saker departementet har ansvar for. God dialog med

ansvarlige myndigheter utad og mellom avdelingene innad er essensielt for en vellykket gjennomføring.

Innbetalingene for Horisont 2020 og Erasmus+ utgjør 80 pst av Norges programdeltagelse i EU. Det er åpenbart viktig at vi utnytter programmene godt. Dette gjelder både gjennom vår dialog med Forskningsrådet og SIU, god koordinering av øvrige departementers innsats, dialog med andre aktører og strategisk arbeid for egen del.

KD må bidra aktivt i alle programkomiteer og andre fora der vi kan delta slik at årlige arbeidsprogram og utlysninger i størst mulig grad er relevante for Norge. Det kan være områder der Norge har særskilte fortrinn, og/eller at de treffer godt med tanke på nasjonal politikktutvikling. I den grad det er mulig, bør det være et mål at arbeidet med EUs programmer støtter direkte opp under nasjonale virkemidler og politikk på alle KDs felt.

Det er selvsagt også viktig å sørge for god økonomisk retur. Dette spørsmålet er mest aktuelt på forskningsområdet, og behandles i Norges strategi for utnyttelse av Horisont 2020 og ERA, hvor KD har et ansvar for å ivareta helheten. Dette gjelder også til en viss grad for Erasmus+, som også omfatter flere departementers virkeområder.

Det er viktig at KD har en god dialog med ESA om saker som berører KD, og at dialogen kommer i gang på et så tidlig tidspunkt som mulig.

4. KD skal være hensiktsmessig organisert for å nå målene 1-3.

Ansvar for arbeidet med EU/EØS-saker er fordelt på mange avdelinger i KD.

Alle fagavdelingene ansvar for det EU-arbeidet som foregår i deres sektor, inkludert juridiske spørsmål, og AØ har et særlig ansvar for juridiske spørsmål knyttet til EU/EØS-feltet. AIK har ansvar for en helhetlig koordinering av arbeidet med EU-saker i KD, med et særlig ansvar for utdanningsfeltet. Når det gjelder programsamarbeidet har FO hovedansvaret for Horisont 2020, mens AIK har et hovedansvar for Erasmus+. Erasmus+ følges opp i tett samarbeid med BA, OA og UH.

Alle avdelinger har et ansvar for å involvere øvrige avdelinger når dette er relevant, og sørge for god informasjonsflyt på sine ansvarsområder. EU-teamet er ett viktig forum for å dele erfaringer, men det er vel så viktig med informasjonsflyt i det daglige arbeidet.

I tillegg har UD et overordnet ansvar for EØS-avtalen og en sentral rolle i avklaringen av juridiske saker. KD har, i motsetning til en del andre departementer, ingen EØS-koordinator eller tilsvarende funksjon. Det skal kontinuerlig vurderes om arbeidet i KD er hensiktsmessig organisert.

B. Plan for oppfølging av strategien

Strategien skal følges opp gjennom årlig rapportering til ledermøtet i KD. Ass.depråd har det overordnede ansvar for gjennomføring av strategien, og AIK er sekretariat.

Ekspedisjonssjefene i alle avdelinger har ansvar for å rapportere for egen avdelings arbeid.

Det skal rapporteres på mål og tiltak i henhold til tabellen i punkt C. Det betyr at alle avdelinger forventes å ha et aktivt forhold til hvordan de bidrar til strategiens måloppnåelse.

Strategien skal revideres årlig. AIK står ansvarlig for dette. Avdelingene rapporterer.

Tiltak og rapporteringsansvar

	Tiltak	Mål	Oppfølgingsansvar
1	Task Force Europa – bygge bilaterale relasjoner og lære av hvordan andre land arbeider	1 og 2	Ass.dep.råd
2	Utnytte nettverk og møteplasser bedre <ul style="list-style-type: none">- Innhente og spre informasjon raskt når en sak er under utvikling- Etablere norsk posisjon så tidlig som mulig.- Lage uformelle «standpunkter» i dialog med berørte parter- Bruke relevante spesialutvalg aktivt	1-2	Alle
3	Bruke utenlandske kolleger for å få informasjon og fremme synspunkter i konkrete saker/prosesser	1-3	Alle
4	Systematisk kontakt med inneværende og påtroppende EU-formannskapsland	1-3	AIK og FO i samarbeid med spesialutsendingene
5	Systematisk forberedelse og oppfølging av møter og annen deltagelse i EU/EØS-sammenheng, herunder <ul style="list-style-type: none">- programkomitemøter,- tekniske arbeidsgrupper- director generals meetings	1-3	Alle
6	Spesialutsendingene for forskning og utdanning benyttes mer aktivt. Konkretiseres i notat til ledermøtet i KD.	1-3	AIK, FO, hovedansvar for konkretisering. Generelt ansvar UH, OA, AØ, BA
7	Nasjonale eksperter benyttes mer aktivt. <ul style="list-style-type: none">- Utveksle informasjon i større grad begge veier	1-3	AIK hovedansvar, men gjelder alle
8	Jevnlig vurdere om KD har riktig antall nasjonale eksperter, på rett sted og med riktig bakgrunn	1-3	AIK, FO
9	Søke å oppnå deltagelse i fora der vi nå ikke deltar <ul style="list-style-type: none">- Formelle ministermøter (Education Council)- High Level Group	1, 3	Alle
10	Påvirke utlysningene i Erasmus+ og Horisont 2020	2	FO og AIK hovedansvar

	Tiltak	Mål	Oppfølgingsansvar
	slik at de stemmer best mulig med norske prioriteringer		
11	God dialog om programforvaltning av Erasmus+ med SIU	2	AIK (hovedansvar)
12	God dialog om programforvaltning av Horisont 2020 med NFR	2	FO (hovedansvar)
13	Koble programforvaltning tettere på norsk politikktutvikling – for bedre å kunne utnytte programmene	2	Alle
14	Etablere tiltak for kompetanseutvikling på EU/EØS-feltet (herunder gjennom KLOK) <ul style="list-style-type: none"> - grunnleggende EØS-kunnskap til ansatte som ikke daglig jobber med EU/EØS - kompetansebygging for ansatte som daglig jobber med EU/EØS - kompetanseheving blant jurister i alle avdelinger på EØS-rettslige spørsmål 	2	AØ
15	Arbeide aktivt for at EØS-regelverk generelt blir best mulig tilpasset behov på KDs områder (både påvirkning og utnytte handlingsrom)	2,3	Alle
16	Gjennomføre våre forpliktelser med hensyn til regelverk <ul style="list-style-type: none"> - God dialog med andre departementer om, og god gjennomføring av, yrkeskvalifikasjonsdirektivet - Effektiv implementering av det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF) 	3	AIK hovedansvar, alle
17	Effektiv vurdering av EØS-relevans av nytt EØS-regelverk på vårt område	4	AØ hovedansvar, alle
18	Fordeling av EU/EØS-saker i departementet skal ta høyde for koblingen til den nasjonale politikktutviklingen. Dette skal vurderes når EU/EØS-saker fordeles.	4	Lederansvar i alle avdelinger
19	Sammenstille oversikter over pågående EU/EØS-arbeid i departementet	4	Alle, koordineres av AIK
20	Vurdere om noen skal tillegges et ansvar for å ha oversikt over hva som er Norges posisjoner på saker på våre områder.	4	Ass.dep.råd
21	Vurdere om KD bør ta overordnede beslutninger om hva Norge skal mene på vårt felt, når dette også overlapper med andres ansvarsområder.	4	Ass.dep.råd
22	Årlig vurdering av om arbeidsformer og ansvarsforhold internt i KD til enhver tid er optimale	4	Ass.depråd, alle